

Maja POLIĆ, prof.

AKADEMIK PETAR STRČIĆ KAO FAKULTETSKI PROFESOR I ZNANSTVENI MENTOR

UDK: 929 STRČIĆ, P.
UDC: 908(497.5)(210.7 Krk)

Stručni članak
Professional paper

Maja POLIĆ, prof., asistent
Zavod za povijesne i društvene
znanosti HAZU u Rijeci
HR – 51000 RIJEKA
Gjure Ružića 5

Ključne riječi: Strčić, fakultetski profesor, znanstveni mentor

U uski krug istaknutih fakultetskih profesora i znanstvenih mentora u Hrvatskoj ulazi i akademik Petar Strčić. Bio je i još uvijek je nastavnik na više hrvatskih fakulteta, visokih ili viših škola, na kojima se isticao i ističe se organizacijskim i visokim nastavničkim kvalitetama te znanstveno pripremljenim predavanjima. Istodobno već desetljećima među svojim studentima, ali i u drugim znanstvenim te kulturnim institucijama "otkriva" buduće znanstvene i stručne djelatnike. Jedna od studentica P. Strčića bila je i autorica ovoga članka, sada asistentica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, njezina Zavoda za povijesne i društvene znanosti u Rijeci, koju je P. Strčić otkrio među mnoštvom drugih studenata i usmjerio prema povijesnoj znanosti. U članku autorica govori o svojim studentskim impresijama i načinima znanstvenoga usmjeravanja i odgoja u "školi" P. Strčića.

Akademik Petar Strčić u svom životu, ponajprije obilježenu znanstvenim radom, veliki dio vremena posvetio i nastavi te obrazovanju mladih. Radni je vijek započeo u osnovnim školama u Vrbniku i Čavlima. Predavao je i na Pedagoškoj akademiji u Rijeci, Filozofskome fakultetu u Zagrebu, Pedagoškome (danas Filozofskome) fakultetu u Puli itd., a i sada je, primjerice, profesor na Filozofskome fakultetu i Visokoj učiteljskoj školi Sveučilišta u Rijeci te na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, ocjenitelj svih triju programa povijesti (po "Bolonjskome sustavu") na Fakultetu za humanističke studije Univerze na Primorskom u Kopru itd.

Osamdesetih godina XX. st. na širem je riječkome području nedostajalo educiranih povjesničara, nastavnika povijesti u osnovnim i srednjim školama, a napose znanstvenika. Profesor P. Strčić inicirao je rješenje toga problema zalažući se da se pri Pedagoškome fakultetu u Rijeci osnuje Odsjek za povijest i pokrene studij povijesti. Zbog objektivnih razloga (napose – Domovinskoga rata!) tek je akademske god. 1998./99. upisan prvi naraštaj studenata, i to u kombinaciji sa studijem filozofije – pa je Pedagoški fakultet mogao promijeniti ime u Filozofski fakultet (uz osporavanja i nekih nadležnih državnih tijela). Među mnoštvom bruća novoosnovanoga studija našla se i autorica ovoga članka.

Dr. P. Strčić, prirodno, postao je prvi pročelnik Odsjeka za povijest i jedan od predavača. Na prvoj je godini predavao dva kolegija: *Pomoćne povijesne znanosti*, u trajanju od četiri semestara, i dvosemestralni *Uvod u znanost o povijesti*; na trećoj godini predavao je kolegij *Hrvatska povijest od konca XVIII. st. do 1918. godine*, a na četvrtoj *Seminar diplomskoga rada*.

Kolegij *Uvod u znanost o povijesti* – unutar kojega je obrađivan razvoj historiografije, i to od najranijih početaka u razdoblju antike do suvremene profesionalne historiografije, te brojni putovi razvoja povijesne znanosti, previranja u historiografiji i polemike najznačajnijih povjesničara kroz dugi period od dvije i pol tisuće godina – mi, tadašnji bruća, nismo s radošću prihvaćali. Doživjeli smo njegov sadržaj katkada i transcendentnim, no, kako je filozofija bila naše drugo usmjerenje, s vremenom se ta kompleksnost razvodnila, štoviše, dogodilo se nešto drugo.

Predavanja prof. Strčića, naime, temeljila su se u prvome redu na njegovu osobnome iskustvu i na poznavanju opsežne literature, što smo uskoro sami počeli uočavati. Osobito je kao podlogu za izlaganje rabio knjige *Historijska znanost* te *Suvremena historiografija. Korijeni, postignuća, traganja* naše uvažene i u svjetskim razmjerima cijenjene povjesničarke, emeritusa i sveučilišne profesorice u Zagrebu, dr. sc. Mirjane Gross. Na prvome predavanju profesor je najprije dao temeljit prikaz i ocjenu druge spomenute knjige profesorice M. Gross, želeći nam apostrofirati najvažnije elemente kojima ćemo se tijekom čitave akademske godine baviti. No, upoznao nas je i s drugom literaturom, pa tako i onom na stranim jezicima.

Pitanja i nedoumice koje su se kod nas studenata – napose onih "znatiželjnijih" – pojavile odmah na prvim predavanjima, profesor kao da je "pročitao". Stoga je pristupio različitim historiografskim temama i problemima čak i kroz – na prvi pogled

– zabavu! Svoja je izlaganja potkrjepljivao brojnim, “živahnim” (profesorova uobičajena riječ!) primjerima iz svojega iskustvom prebogatoga života, ali decentno i odmjereno evocirajući događaje. Na taj nam je način pojasnio i približio netom rečene tvrdnje, te nas poticao na promišljanje. Zadržavao se znatno na lokalnoj povijesti, propitujući nas koji nam je zavičaj. Pri tome je navodio, ponajprije, primjere iz svoje Bodulije, kako on (a prema njemu čak i naše novije enciklopedije) zove otok Krk. U prvome je redu isticao kapitalan primjer prvoga “krsnog lista” Hrvata na hrvatskom jeziku i pismu – *Bašćanske ploče*. Naglašavao je glagoljašku pismenost i kulturu kao temelj opstojnosti hrvatskoga etnosa, pa naroda i nacija, zatim Frankopane, ali davao je i niz drugih kapitalnih primjera. Tako je, uz ostale, isticao i epizodu sjajnoga umjetnika riječi i divnoga poete, no čovjeka bez ikakva morala i humanosti – Gabrielea D’Annunzija; govorio je o njemu kao plejboju, ali, koji je, na čelu svojih legionara i ardita zaposjeo grad Rijeku (tada uz desnu obalu potoka Rječine) i pretvorio ga, prema riječima prof. Strčića, u protofašističko eksperimentalno središte, prvo na svijetu. Smijeh je u nas izazvala povijesna činjenica da je čak i formalni i stvarni pokretač fašističkoga pokreta i budući *duce* Drugoga Rimskoga Carstva – Benito Mussolini u vrijeme svojega boravka u Rijeci ostao u D’Annunzijevoj potpunoj sjeni.

Tijekom predavanja profesor nas je redovito upozoravao kako je povijest najbitniji dio čovjekova života, jer ju nekritički upoznajemo, da je povijesna znanost zapravo zanat, ma što njegovi kolege o tome mislili, ali u kojemu treba uživati. Ako to nije slučaj – treba odustati od ovoga ozbiljnog posla. Trudio se u nas, buduće mlade povjesničare, u skladu s vlastitim vrijednostima stečenim u slavnoj “Šidakovoj školi” koju nam je sustavno i promišljeno otkrivao, usaditi zdravo, osviješteno, trezveno i objektivno promišljanje i tumačenje povijesnih zbivanja, kakvo i dolikuje nastavniku povijesti i znanstveniku, temeljeno samo na izvorima, neovisno o političkome trenutku u kojemu djelujemo, bez predrasuda i osporavanja vrijednosti pojedinih ideologija, na kakvo i danas nerijetko nailazimo. Upozoravao nas je na postojanje četiriju kategorija, na “znanost, struku, publicistiku i kič”, vrlo često napominjući kako se, u prvome redu, treba služiti vrelima, jer “kakva su, takva su, ali sadržaja vrela treba se držati, ne gledajući pri tome jesu li ti njihovi sadržaji lijepi ili ružni, pozitivni ili negativni. Jer, sve je ostalo – umjetničko djelo (...)”.

U nastojanju da nam, osobito u okviru predavanja iz *Pomoćnih povijesnih znanosti* približi sadržaje nekih njihovih, prema percepciji studenata, vrlo suhoparnih i neprivlačnih disciplina, govorio je da bi veoma rado s nama zamijenio stolicu, da on sjedi u klupi, a netko od nas za katedrom jer “Vi ne znate da sam i ja bio mlad i lijep, bujne zlatno žute kose”, te je isticao – “doduše, mogao bih se liftingom, bodi-bildingom, presađivanjem kose, kupnjom ogromnoga, brzoga automobila i ja pomladiti, ali samo da ne postoji jedan prokleti dokument, a to je – krsni list. A upravo je krsni list – vrelo, izvor i građa”. I tako nas je, postupno, “zavodio” i pripremao za život povjesničara.

Instruktivno nas je upućivao da ni jedno istraživanje nikada nije dovršeno, te da ništa u (daljoj) povijesti, pa ni u (novijoj) prošlosti, u našoj i u stranoj, nije jednoznačno

niti se odvijalo pravocrtno. Iako je o nekoj temi toliko mnogo tekstova objavljeno, pa se čini kako je zaista teško reći još nešto, uvijek se nešto novo pronade. "Naravno, znanstvenoj znatiželji nikad kraja – kad se započne 'čeprkati', uvijek 'nešto' novoga 'iskrsne'"; strogo poručivši: "dakako, 'revalorizacija' je uvijek potrebna i korisna, ali ne i 'revizija', tj. 'novokomponirana' povijest i prošlost".

Naglasio je, također, kako zakonitosti u povijesti nema, samo se ponavlja glupost ili zloća, pretočena, čak, u stravična ratna zbivanja. "Tko će se za dvadeset godina mlatiti na ovim prostorima, Boduli s Kircima, valjda", duhovito je (možda i jetko) primijetio profesor.

Uputivši nas u opće značajke – za studente, ali i već stasale povjesničare – iznimno značajnih pomoćnopovijesnih znanosti, poput arhivistike gdje je do izražaja došlo njegovo bogato iskustvo stečeno još u studentskim danima (pričao nam je o "honorarčenju" po arhivima), a pogotovo u doba njegova čelništva u Hrvatskome državnom arhivu (tada se zvao Arhiv Hrvatske) u Zagrebu, te u Arhivu HAZU, također u Zagrebu, zatim paleografije, diplomatike itd., studente je znao bez prethodne najave i propitivati. Neke od šaljivih odgovora studenata, koji, primjerice, tijekom predavanja nisu uočili razliku između diplomatike i diplomacije, ili metrologije i meteorologije, profesor nije popratio podsmijehom, već je blago napomenuo da će ti isti do ispita uspjeti srediti svoje dojmove i stečeno znanje.

Bili smo iznenađeni golemom količinom dogodovština profesorova nastavničkoga i znanstvenoga života, kojima nam je osvježavao predavanja iz suhoparnih disciplina pomoćnih povijesnih znanosti, ali i iznimno dobrim poznavanjem različitih segmenata društvenih, kulturnih i inih zbivanja, ne samo povijesnih nego i recentnih. Katkada bi kakvom zanimljivošću iz svakodnevice i započeo predavanje provjeravajući pratimo li događaje. Većinu od tih profesorovih na prvi pogled doskočica i pošalica, zatečeni njihovom duhovitošću i zanimljivošću, idući smo tjedan na pauzama prepričavali, čekajući petak i našega profesora s hrpom novina pod miškom i fasciklom napisanih predavanja, ali uvijek s novim sadržajima i pričama. Kroz njih saznali smo podosta i o njegovu privatnome životu, ali i o predanome i odgovornome odnosu prema povijesnoj znanosti. Stoga se nekolicina nas u realizaciji fakultetskih obveza trudila primijeniti njegovo iskustvo, zavideći mu pomalo na domišljatosti i snalažljivosti.

Počeli smo, naravno, pratiti i njegovo pojavljivanje na brojnim znanstvenim i stručnim skupovima, na koje nas je i sâm često pozivao, a, također, i brojne nastupe u novinama te u radijskim i televizijskim emisijama.

Kako mi je "Uvod" bio izuzetno zanimljiv, pročitavši veliki broj radova i knjiga vezanih uz historiografiju i povijesnu znanost općenito, odlučila sam izaći na ispit u lipnju 1999. godine, iako sâm kolegij nije bio uvjet za upis u sljedeću akademsku godinu. Neposredno pred ispit osjećala sam veliki strah, tim više što sam bila prvi student moje generacije koji je uopće kod prof. P. Strčića pristupio ispitu. Dobar dio kolega sa studija htjeli su poslušati ispit, no, zbog straha pred profesorom, slušali su

ga pred vratima, pa sam tijekom ispita čula njihovo naguravanje. Ista priča ponovila se iduće godine, kada sam opet prva pristupila ispitu, ovoga puta iz *Pomoćnih povijesnih znanosti*, sada već kod akademika Petra Strčića.

Sadržaj trećega kolegija koji je P. Strčić predavao, kako ranije rekoh, *Hrvatska povijest od konca XVIII. st. do 1918. godine*, odnosno "vijek nacija", kako ga on naziva, privlačio je moju pozornost još od osnovnoškolskih i gimnazijskih dana, stoga sam iz toga kolegija odlučila prijaviti diplomski rad. Zamolila sam profesora da on predloži temu. Tako je predložio da se pozabavim pobunama (veoma dobro pedagoški!) u svojemju užem zavičaju, u riječkome i bakarskome zaleđu prije potpisivanja Hrvatsko-ugarske nagodbe 1868. godine. Prvi korak bio je ući u trag literaturi o tome povijesnom problemu te napisati prethodno priopćenje o rezultatima istraživanja. Jer, objavljenih vijesti o navedenom problemu bilo je vrlo malo. Prigodom idućega našeg susreta imala sam dojam da moja "znanstvena" karijera neće niti zaživjeti. Nakon što mi je dao i nekoliko duhovito izrečenih stilskih primjedaba, poput *knjiga je tiskana, a nije izašla*, kako sam prvotno napisala, *jer se izaći može iz kafića*, moje četiri kartice teksta toliko su se "crvenjele" da sam imala osjećaj kako svemu tome jednostavno nisam dorasla; tekst koji sam predala više nije bio "moj". Stoga me profesorovo "Bit će dobro!" – iznenadilo i potpuno zbunilo.

Vidjevši, vjerojatno, moj zabrinuti izraz lica, ispričao mi je svoje iskustvo s prvim svojim opsežnijim radom predanim profesoru Jaroslavu Šidaku. Toga svojega početka prisjetila sam se nekoliko godina kasnije, pročitavši u jubilarnome *Zborniku Mirjane Gross* kako se i njoj u danima početnoga znanstveniškoga stasanja činilo da joj njezin mentor J. Šidak piše radove. U potpunosti sam shvatila značenje tih riječi, jer i sama sam više puta imala dojam da je zapravo autor "mojih" prvih, početničkih tekstova P. Strčić – toliko je mnogo bilo profesorovih intervencija. No, jasno, sada razumijem da je i taj posao zapravo škola, kao kad započinjemo s prvim razredom osmoljetke, te da je u tome srž "Šidakove škole", do koje drži danas svaki imalo ugledniji hrvatski znanstveni povjesničar.

Ono što mi je profesor tom prigodom nudio bile su, zapravo, sada znam, "samo" dragocjene sugestije, uvijek opravdane pokude, ali i riječi ohrabrenja i odobravanja. I ne samo to. U međuvremenu mi je profesor omogućio i objavljivanje prvih mojih radova. Štoviše, netom nakon uspješnoga diplomiranja – bila sam prvi student koji je diplomirao na mladome Odsjeku za povijest Filozofskoga fakulteta u Rijeci – dr. Strčić mi je ukazao visoku čast ponudivši mi koautorstvo u dvama radovima, biografiji i bibliografiji prof. dr. sc. Vinka Tadejevića, koje, dakako, sama u to doba ne bih mogla napisati. Za mene je to bila potvrda dosadašnjega zalaganja, ali i odgovornost da opravdam iskazano mi povjerenje.

Usmjeravajući me postupno, gotovo neprimjetno, a zapravo sve bliže povijesnoj znanosti, nije zanemario ni moju drugu studijsku grupu, potičući me na kreativno povezivanje sadržaja povijesti i filozofije, primjerice pomoćnopovijesne znanost onomasiologije i njezin pristup imenu i prezimenu filozofa Franje Petrisa. Zahvaljujući

profesorovu poticaju, upoznala sam se i s filozofskim promišljanjem krčkoga filozofa Pietra Mattea Ferchija, znamenitoga u stranome svijetu, ali čije djelo na studiju filozofije nismo obrađivali.

Nekadašnja predavanja danas su zamijenila druženja, na kojima uvijek iznova ostanem iznenađena količinom profesorove radne energije, kreativnošću te nebrojenim prijedlozima i idejama, njegovim poticajnim riječima meni i drugima: "Vidim – živi ste, ali jeste li i – živahni?"

Profesor Strčić pokazao mi je kako se odgovorno odnositi prema radu, preuzetim obvezama, prema kolegicama i kolegama, kako i njima pomoći, kao i prema nedaćama koje život pred nas postavlja (tek u novije doba doznala sam za brojne obiteljske nesreće prof. Strčića, pa i za sudbinu "Maloga Dedina Pipina Malog", kako se njegov jedini unuk odaziva). Koliko god da se moja još uvijek mladenačka buntovnost i brzopletost u danome trenutku činila opravdanom, ipak, na kraju se profesorova predviđanja pokažu točnima. Profesor mi je podario i pregršt vrlo praktičnih savjeta, primjenjivih kako u svakodnevnome životu, tako i u znanstvenome radu, uvijek u dobroj vjeri, ne namećući kruto svoje mišljenje i priznajući da i on od nas bivših i sadašnjih studenata – pa čak i od mene! – puno toga nauči.

Moram reći da bih često posustala da nije bilo pravodobne profesorove intervencije. Sasvim sigurno, ne bih bila autorica niza članaka već u studentskim danima, ni koautorica – već! – dviju knjiga da nije bilo neposredna poziva i povjerenja prof. P. Strčića. Sasvim sigurno, sada vidim, ne bih bila ni Akademijina asistentica u Rijeci ni – moram samohvalno reći – na uspješnome doktorskom studiju, na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, ni član Uredništva *Bakarskoga zbornika*, i još mnogo toga.

U više navrata otvoreno sam izrazila čuđenje, ali i divljenje nad profesorovom više nego snažnom voljom, radinošću i upornošću, što, naravno, donosi besprijekorne rezultate, vjerujući da je zaista miljenik besmrtne Klio. Danas smatram da smo moje kolegice, kolege i ja, upravo zahvaljujući podršci, konkretnoj pomoći, znanstvenome usmjeravanju i odgajanju našega profesora – akademika Petra Strčića – također njezini miljenici.

SUMMARY

ACADEMICIAN PETAR STRČIĆ AS UNIVERSITY
PROFESSOR AND SCIENTIFIC MENTOR

Maja POLIĆ, prof.
HR – 51000 RIJEKA
CROATIA

Key words: Strčić, university professor, scientific mentor

Academician Petar Strčić belongs to the narrow circle of university professors and scientific mentors in Croatia. He has been the lecturer at several Croatian faculties and other institutions at which he has excelled by his organizational and high educational qualities and expertly prepared lectures. At the same time, for decades, among his students and in other institutions he "has revealed" future scientific and professional workers. One of P. Strčić's students was also the author of this article, now the assistant in the Croatian Academy of Sciences and Arts, its Institute for Historic and Social Studies in Rijeka. She was discovered by P. Strčić among many other students and he directed her towards the science of history. In her article the Author speaks about her impressions as a student and ways of scientific directing and education in the "school" of P. Strčić.

SOMMARIO

PETAR STRČIĆ COME PROFESSORE DI FACOLTÀ E MENTORE SCIENTIFICO

Maja POLIĆ, prof.
HR – 51000 RIJEKA
CROAZIA

Parole chiavi: Strčić, professore di facoltà, mentore scientifico

Nel circolo ristretto di professori di facoltà e mentori scientifici eminenti in Croazia entra anche Petar Strčić, membro dell'Accademia croata di scienze ed arti. Oggi stesso insegna alle facoltà croate, scuole superiori ed istituti, dove eccelle come insegnante ed organizzatore. Contemporaneamente, già da decenni "scopre" fra i suoi studenti, ma anche nelle altre istituzioni scientifiche e culturali, i futuri scienziati e professionalisti. L'autrice di questo articolo, una volta studentessa di P. Strčić, oggi è assistente dell'Accademia croata di scienze ed arti nell'Istituto per scienze storiche e sociali a Rijeka. L'ha scoperta P. Strčić, fra molti altri suoi studenti, avviandola verso le scienze storiche. L'autrice racconta le sue impressioni studentesche ed i metodi dell'avviamento scientifico e dell'educazione nella "scuola" di P. Strčić.

ZUSAMMENFASSUNG

AKADEMIEMITGLIED PETAR STRČIĆ ALS UNIVERSITÄTS- PROFESSOR UND WISSENSCHAFTLICHER MENTOR

Maja POLIĆ, Prof.
HR – 51000 RIJEKA
KROATIEN

Schlüsselwörter: Strčić, Universitätsprofessor, wissenschaftlicher Mentor

Das Akademiemitglied Petar Strčić ist ein hervorragender Universitätsprofessor und wissenschaftlicher Mentor in Kroatien. Er war Hochschullehrer an mehreren kroatischen Fakultäten und Hochschulen. Er hat sich immer durch sein organisatorisches und pädagogisches Engagement sowie durch seine vortrefflich vorbereiteten Vorlesungen hervorgetan. Unter seinen Studenten sowie in anderen Wissenschafts- und Kulturinstitutionen "entdeckte" er jahrzehntelang zukünftige Wissenschaftler und Fachleute. Eine seiner Studentinnen war auch die Autorin dieses Artikels, zur Zeit Assistentin des Instituts für Geschichts- und Sozialwissenschaften der Kroatischen Akademie der Wissenschaften und Künste in Rijeka, die auch unter zahlreichen Studenten als zukünftige Wissenschaftlerin entdeckt wurde. Im Artikel schildert die Autorin ihre studentischen Eindrücke sowie das wissenschaftliche Engagement und die Erziehungsmethoden in der "Schule" von Petar Strčić.